

slamnatih izdelkov za 199 K, skupaj 1348 K 30 vin.; deška in dekliška šolav Kranju čisti dohodek šolske slavnosti v proslavo cesarjevega rojstnega dne 293 K; šolska veselica CM šole v Kopru 140 K; domača gled. predstava slovenskih učenk v Idriji 49 K; skupaj 21.363 K 63 vin. V zadnji štev. izkazanih 179.167 K 11 v. Danes izkazanih 21.363 » 63 »

Doslej nabranih 200.530 K 74 v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Za »Rdeči križ« itd.	200.530 K 74 v.
III. vojno posojilo	278.748 » 69 »
IV. vojno posojilo	2.359.638 » — »
Srednje šole	29.704 » 58 »
Končna vsota	2.868.622 K 01 v.

Zadružno mirovno delovanje v svetovni vojni.

Lep dokaz zadružnega mirovnega delovanja v svetovni vojni nam nudi socialistična zadruga »Vooruit« v Gentu na Belgijem. Ta zadruga je sredi med vojnimi truščem, ogrožena od vojnih zapletljajev in vključ težavnemu gospodarskemu položaju organizirala umetniško in obrtno razstavo. Hotela je dokazati s tem sedanemu svetu, da svetovna vojna sicer lahko opustoši dežele, pokonča nešteto ljudi in provzroči brezimno gorja, da pa ne more uničiti umetnosti, tehnike, dela, organizacije in predvsem zadružnega delovanja.

Razstava sama na sebi se nahaja v novem lokalu, ki je last zadruga, in ima več oddelkov. V oddelku za slikarstvo so zastopani skoraj izključno gentski umetniki. Med slikami se nahaja nekaj znamenitih slik. V oddelku za industrijo z oblačili so razstavljeni izdelki lastne predilnice, tkalnice, delavnice za kostume in čevljarški izdelki. Delo je vsega priznanja vredno. Že 20 let vzdržuje zadruga »Vooruit« na lastne stroške tudi strokovno šolo za dekleta, ki jo je pa morala že ponovno zaradi pomanjkanja učnih oseb zapreti. Leta 1915 je to šolo zopet otvorila. Poučuje se v njej izdelovanje čipk, obleke, potem ročna dela in risanje vzorcev za prirezovanje obleke. Šola je imela že jako lepe uspehe in je najboljša dela tudi razstavila. Sedaj obiskuje šolo 120 šivilj in 20 tvorniških delavk, ki se izobrazujejo v svoji stroki izven delavnih ur. Naročila daje vodstvo kupi in jih potem prodaja naprej v lastni veliki trgovini.

V razstavi se nahaja tudi precej jako dobrih izdelkov iz liberalne strokovne šole. Ob vstopu v ta oddelek je napisan sledeči klasični izrek v flamskem jeziku: »Strokovna šola naj vzgaja plemenitost dela!«

V oddelku za arhitekturo in stavbarstvo so razstavljeni načrti za delavska stanovišča (cele nasebine), za meščanske hiše, tvorniške naprave in upravna poslopja. Dasiravno se ni pri vseh teh načrtih strogo držalo načela preproste, praktične in lepe stavbe, je vendar na prvi pogled videti stremenje po tem. Prav okusno je bil aranžiran 60 letni razvoj zadružne slaščičarne in tvornice za izdelovanje čokolade po posameznih oddelkih. Isto je omeniti tudi 6 izdelkih pi-

vovarne in pekarije. V oddelku za knjigarstvo in litografijo je razstavljen tudi en del knjig iz gentske ljudske knjižnice, ki obsega 40.000 izvodov knjig. Belgijska grafična obrt je še v povojih. Individualnost in umetnost prihaja počasi na dan. Nasprotno so pa plakati za razstavo naravnost umetniško izdelani.

V takozvani stolni dvorani zbujajo posebno pozornost diorama moža, razstresajočega seme čez mesto Gent. Slika nosi napis: »Zadruga tvori najsilnejšo moč in organizacijo za blagor ljudstva«. Na pravljah na človeka globok vtisk.

Med razstavljenimi stroji za raznovrstne obrtne svrhe se nahajajo tudi nemški izdelki.

Posebno pozornost zasluži poslopje samo, v katerem se nahaja razstava. To novo impozantno poslopje je zidala zadruga tri leta. Ob izbruhu vojne še ni bilo končano. Stavba je stala tri milijone frankov. V poslopju se nahaja velika koncertna in gledališka dvorana s 1600 sedeži in najmoderneje urejenim gledališkim odrom, dvorana za kinematografske predstave, restavracija in dve veliki trgovini. V vse te prostore se lahko s posebno električno napravo dovaja hladni in topli zrak, da se vzdrži vedno primerne temperatura. Koncerti, operne, operetne in gledališke predstave se vršijo večinoma v flamskem jeziku. Zadruga vzdržuje lastno mnogoštevilno godbo, dobro izvežban moški zbor in gledališke igralce.

Ta razstava je pravi triumf zadružnega delovanja in nam jasno dokazuje, da zadruga na dobri podlagi tudi v svetovni vojni lahko mirno nadaljuje svoje započeto delo za splošen blagor, za povzdigo ljudstva. Zatorej oklenimo se je tem tesneje! V zadrugi je mir in bodočnost!

Po »Zadrugi«.

NOVA JAVNA ZBIRKA.

O priliki cesarjevega godu se priredi od 4. do 8. oktobra po vsej državi javna zbirka za svoje padlih, za invalide in jetične. — Tudi ob tej zbirki pripade učiteljsvu in šolski mladini največja naloga.

Matko Kante.

Ob šestdesetletnici njegovega rojstva.

S Krasa, 19. septembra 1916.

Danes jo praznuje. Tiho in neopazno skoro, sredi vojne vihrje, ki je zajela okraj njegovega dolgoletnega dela, ki s krvjo škropi zemljo njegovih trudov.

Ne praznuje v mirnem pristanu, v pokojnem uživanju sadov svojih trudov; v delu praznuje, v javnosti stoji v polni svoji moči, dasi mu sega delavnik že v drugo generacijo. Toliko bogatejše je to delo, ker so tla ostala skoro vedno ista.

Leta 1880, je bil nameščen kot učitelj v Sežani, v času, ko je v širokem toku plala narodnostna misel v ljudstvo, dasi je morala še mnogokje prebijati jezove. Sin svoje dobe, je šel v svojem delokrogu pot kulturnega delavca, pot, ki mu je ostala ravna do današnjega dne. Mož, ki je razumel udeležiti pridobitve nove ljudske šole, mož, ki je znal z besedo in z zgledom predati svojim tovarišem plod svojega umevanja, ki je hotel delati prav tako v šoli kot v stanu, kateri je iskal takrat početkov svoje organizacije. Bil je soustanovnik in večletni predsednik učiteljskega društva, ter je zasnoval v Gradišniku, Neratom in Koc-

bekom Zavezo avstr. jugoslov. učiteljskih društev, ki ji je bil upravni odbornik do leta 1896. In kakor v tem širšem, tako je bil jubilar mož iniciative in dela tudi v ožjem krogu karitativnega in izobraževalnega društvenega ter javnega samoupravnega življenja v Sežani. Anali govorijo o tem in sedanjost, obstoj in delovanje; posebe poudariti je treba le dolgoletno in mnogostoransko delo v sežanskem občinskem zastopu, kjer je naš nadzornik s svojimi bogatimi izkušnjami, s previdnostjo in odločnostjo vodilni duh še danes, ko mu bremena dolžnosti jemljejo ves prosti čas in ko je istočasno tudi občinski svetovalec in častni občan svoje rojstne občine, Šmarji na Vipavskem.

Široko polje se je odprlo jubilaru, ki je bil medtem kratko dobo vadniški učitelj, z letom 1895., ko je postal šolski nadzornik v sežanskem okraju. O možu, ki je iz lastne moči dosegel to mesto, je pisal takrat »Popotnik«: Čisto rodoljubje čast značaj, neumorna delavnost, združena z veliko nadarjenostjo, so našle odmev ne le v ožjem učiteljskem krogu, temveč tudi na višjem mestu. — In še značilneje je pozdravljalo to imenovanje učiteljsvo: Taka odlika je tudi nam v čast in ponos, zakaj imamo šolskega nadzornika iz svoje srede, ki bo nadzoroval narodnega učitelja v narodni šoli. — Kakor se vidi, je z osebo zmagalo tudi načelo: celemu možu je pot ostala ravna do danes. To je bilo toliko pomembnejše, ker je mož iz ljudstva in izkušen socialno-politični delavec mogel sedaj s svojimi idejami kot iniciator in svetovalec vplivati daleč preko svojega kroga na razvoj ne le šolskega, ampak sploh gospodarskega življenja na Krasu, ki ga pozna bolje kot marsikdo poklicanih faktorjev. Vemo, da je mnogo storil v tem oziru, in poznamo še posebno njegovo stremenje za razvoj tako važnega strokovnega kmetijskega in obrtnega šolstva, šolstva prihodnosti. Morda je tu dokaz, kako gresta pedagog in politik ramo ob ramo. Čeprav je jubilar tu meč presekale lepe, mnogoobetajoče načrte, vendar upamo, da bo ravno njegovo prizadevanje poklicalo zopet k živemu vzbrstenju, kar je na tleh, dasi je bilo že zasnovano in je tudi obstajalo. Danes je delo jubilara za široko javnost osredotočeno v predsedstvu državne podporne komisije, ki bi ne moglo biti položeno v boljše roke. Kar je tu storil za ljudstvo, to ostane, ker je blagoslovljeno delo tistega, ki pozna težki čas in z ljudstvom čuti.

Kakor se kaže v soglasju iniciative in izvrševanja ves mož, tako je šel jubilar tudi v ljudskem šolstvu, kjer je največ dosegel, dalje kot oni, ki seče pot. Izkušal ga je dvigniti čim višje z izborom in z izobrazbo učiteljsva po tečajih, z reformo pouka, dasi ni pri tem nikdar ozkosrčno kratil učne svobode, z vestnostjo učiteljsva, ki si v stiku z ljudstvom pridobiva tal in ugleda, in posebno še z ustanovitvijo in razširjenjem že obstoječih šol. Zgradil je vrsto lepih, primernih šolskih poslopj, ki so v čast Krasu, ter koristil na ta način tudi učiteljsvu, ki je po veliki večini dobilo dobra, zdrava stanovišča. Bogato delo dveh decenijev! Storil je to tako, da je izkušal pri vsem velikem napredku obvarovati ljudstvo bremen, zaradi česar je tudi danes sežanski okrajni šolski svet denarno najboljše situiran na Goriškem, kot je morda prvi okraj po svojem razvoju ljudske šole v deželi.

Učiteljsvu je bil moder svetovalec in spoštovan, objektivni sodnik njegovega dela. Bil je pa tudi strog sodnik, če bi na-

dijo se tako, kakor bi bile po večini le ponatiski takozvanih umetniških razglednic. Predvsem manjka ilustrativnemu delu enotnosti, ki bi je ne pogrešali, ako bi upodobitev izšla iz ene umetnikove duše in roke. Tako pa so ilustracije različne tako po tehniki, kakor po zasnovi in tudi časovno ne odgovarjajo besedilu; izkratka — motijo in razočarajo!

Takoj spoznamo Gasparija, Smrekarja in Koželja. Ta poslednji ima v knjigi največ ilustracij, a zadovoljuje jo najmanj. Alegorični slikar Gregorčičevi »Soči« bi si želeli pač drugačni: izrazitejši, mogočni in ponosni, kakor je pesnitev sama. Tistih petero skoro grbastih postav v zelenih haljah ob desnem bregu Soče vendar ne more predstavljati nepopisnega poguma in junaštva naše slavne vojske, in to toliko manj spričo mirnih, samozavestnih lic in v sigurno bodočnost zročih pogledov upodobljenih dveh vojskovodij in našega pesnika! Podoba k »Dekletovi molitvi« je brezizrazna, mimo tega so roke prevelike, a hrbtna linija ne označuje mladega dekleta. ... Spoštljivo glavo kralj odkrije, z njim vrste vse se odkri-

šel neizvršeno dolžnost, kar so pa bili redki slučaji. Pedagog tudi sredi učiteljsva. Kolikokrat pa je z nasvetom in dejanjsko zasebno priskočil na pomoč, bi znali povedati oni, ki mu ohranijo trajno hvaležnost.

Ko se je leto po vojni pojavilo zaradi prekerne položaja med učiteljsvom Primorske socialistično gibanje, in je učiteljsvo sežanskega okraja prišlo v ostro navzkrižje z zastopniki davkoplačevalcev v okrajnem šolskem svetu, je stal sicer naš nadzornik na strani poslednjih, a morda le zaradi forme spora, ne pa meritorno. Dokazal je to s svojo objektivnostjo tekom vojne in posebno v vprašanju draginske doklade, ko smo videli, da se mu pri učiteljsvu njegovo zdravo načelo varčnosti ne zdi na mestu.

Danes, ko mu vojna s krvjo škropi tla dolgoletnega dela, vztraja jubilar kot bojevnik na svojem mestu in izkuša vzdržati in ohraniti, kar je gradil skozi vsa mirna leta. Veseli nas, da mu moremo odkrito čestitati. Naj ga ohrani prijazna usoda zdravega in krepkega družini in javnosti še dolgo! V starem Rimu je bilo leto šestdeseto mejnik javnega delovanja. Upamo pa, da nas bo jubilar vodil s svojo modro, izkušeno roko še dalje tudi tedaj, ko bo po teh strašnih dneh naša težko izkušana zemlja vstala zopet k novemu, boljšemu življenju!

„Schulverein“.

Dunaj, 9. septembra 1916.

Nemški »Schulverein« je imel večeraj tukaj svojo glavno skupščino ob precejšnji udeležbi svojih članov. — Skupščino je vodil predsednik dr. Groß, ki je predvsem zavračal popolnoma napačno mnenje, češ, da »Schulverein« izgubi po vojni potrebo obstanka in delovanja. Nemci smejo pač z gotovostjo računati, da dobe po vojni, kar jim gre; vendar pa bo imel »Schulverein« vzlic tem pridobitvam še večje naloge, kakor jih ima sedaj, in sicer zaradi narodne fluktuacije in zaradi silnega naskoka nemških narodov na Nemce. Zato se je treba na ta boj pripraviti, kar pa se najuspešneje zgodi ravno z delovanjem »Schulvereina«. — V preteklem letu je imelo društvo 1.175.685 K dohodkov, kar je dovolj lepa vsota, ki kaže požrtvovalnost Nemcev v lepi luči.

„Krvave pogreške ...“

Trst, 9. septembra 1916.

Po »Edinosti«, št. 247, Vam sporočam ta-le zanimiva priznanja in izvajanja:

V razpravi pod naslovom »Krvave pogreške...« pišejo »Primorske Novine«, da je Trst vsaj za Hrvate najbolj izpostavljena točka. Trst ima slovensko zaledje, nima pa hrvatskega zaledja. Razvoj Slovencev ni nič ali le malo pripomogel k zbujuju hrvatske mase, ki se je priselila v Trst. Ta je pozabljena — nameščena večinoma v starem mestu, za tržaškim municipijem, kjer je srce italijanstva. To so po največjem delu pomorci, preprosti ljudje, ki jih po cele mesece ni doma, a njihovi otroci zapadajo medtem poitalijančevanju. Z njimi se polnijo italijanske šole. Ta proces se vrši že mnogo let — počasi, sigurno, neopazeno. Pretapljanje hrvatskih širokih slojev se pospešuje sistematično, po neki določeni

Ali pa prva kitica Jenkove davorije:

Naprej, zastava Slave,
na boj, junaška kri!
Za blagor očetnjave
naj puška govori!

Andrejka pa pravi:

Voran, ihr Ruhmesfahnen,
zum Kampfe, Heldenbund!
Sprich, Heimat unsrer Ahnen
aus des Gewehres Mund!

V Andrejkovih besedah ni čisto nič slovenskega. Tudi ni junaška kri = Heldenbund. Vrhutega pri Jenku puška govori za blagor očetnjave, pri Andrejki pa naj domovina naših dedov govori na usta puške! To vendar ni smiselni prevod naših slovenskih navduševalnih pesmi, temveč je delna in še to ne dovolj srečna uporaba ideje! — Takih primerov bi lahko dobili še več, a ni treba; saj že ta dva potrjujeta našo sodbo. — Priznati pa moramo, da so se nekateri prevodi posrečili, zlasti prevodi meholirskih pesmi (n. pr.: Dekletova molitev, Rožmarin).

Popolnoma pa je uspel Andrejki namen, ki ga sam označuje v predgovoru, ko pravi, da je hotel s to zbirko le pokazati, kako sta se v slovenskem ljudstvu podedovana zvestoba do dinastije in ljubezen do domovine v organski harmoniji v teku stoletij razvijali in kako ustvarjata tisto trdno podlago narodne kulture, ki so v sedanji svetovni vojni prebile svojo ognjeno preizkušnjo. — A še drug namen, ki sicer prevajalec izrečno ne govori o njem, ki pa ga mi visoko cenimo, ima Andrejkova knjiga, da namreč pozornost nemškega sveta obrne na našo lepo knjigo umetnega in narodnega pesništva! Med one redke knjige, ki razglajajo čast slovenskega naroda in slovenske umetnosti med tujim svetom, uvrščamo sedaj tudi Andrejkovo delo. To je njegova odlična zasluga, ki ji bodi v plačilo hvaležnost in priznanje!

O tem namenu govori tudi oprema knjige, ki ji je založništvo posvetilo hvalevredno pozornost, kar je treba brez zadržka priznati — toda samo, kar se tehnične izvedbe tiče. Z ilustracijami kot takimi pa ne moremo biti zadovoljni. Vi-

jó... Kralj (oziroma na podobi cesar) in njegovi spremljevalci (vojskovodje iz sedanje vojne) so odkriti, vrste pa stoje pokrite. »Nekdaj v starih časih« niso imeli naši dragonci sedanjih uniform in se tudi niso bili z današnjimi kozaki. Tudi »jagerček mlad« nima pravičnega kroja. — »Kaj maramo mi« je iz leta 1806., fantje pa nosijo uniforme današnjih dni. Tudi podoba k »Soldaški« iz leta 1832. se časovno bje s pesmijo. Isti slučaj je pri pesmi »Naprej!« iz leta 1860., vrhutega podoba sama ne pove ničesar tega, o čemer govori Jenko. — Te časovne razlike in nepravilnosti ne morejo biti niti v intencijah prevajalca samega, če smemo logično sklepati iz njegovih besed v predgovoru, kjer piše: »Namenoma sem opustil sprejeti v predležečo zbirko v svetovni vojni novo nastale slovenske pesmi in narodne pesmi, ker še preveč nosijo značaj dogodkov, ki jih sami doživljamo, in zato še niso dozoreli za objektivno presojanje.« — Govoriti bi se dalo še o drugih hibah na ilustracijah, toda — zvonili bi po toči! Ko bi bilo vse ilustrativno delo izvršeno — recimo — z isto preprostostjo,